

ELEN: a kisebbségi nyelvek védelmében

A romániai magyarok helyzete a katalán, illetve a baszk nyelvvédő mozgalmakhoz hasonlít

Európában mintegy 55 millió ember kisebbségi nyelvet beszél. E nyelvek érvényesítéséért, fennmaradásáért küzd az Európai Nyelvi Egyenlőségért Hálózat, amely a romániai magyar közösség nyelvi jogainak érvényre juttatása fölött is őrködni akar. Az egyesület vezetői Kolozsvárra látogattak.

FOTÓK: EMNT

Az ELEN-konferencia résztvevői Európa számos nyelvcsoportját képviselték Kolozsváron

A nemzetközi nyelv jogi szervezet 44 nyelvi közösséget képvisel, és legfőbb célkitűzése, hogy az Európai Unióban használt, kisebbségben lévő, veszélyeztetett nyelveket védje a különböző nemzetközi fórumokon. Az Európai Nyelvi Egyenlőségért Hálózathoz (ELEN) 2014-ben csatlakozott az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) is, amely azóta rendszeresen részt vesz az ülésein, illetve európai uniós projektekben is partnerséget kötöttek. „Igyekszünk minden lehetőséget kihasználni, hogy a tagok nyelvhasználati kéréseit támogatassuk, és közösen lépünk fel minden európai népcsoport anyanyelv-használati jogáért” – mondta Sándor Krisztina, az EMNT ügyvezető elnöke.

Az ELEN az unióban lobbizó tevékenységet kifejtő esernyőszervezet, amelynek 150 nyelvvédő- és civil egyesület a tagja. Az európai nyelv jogi helyzet vizsgálatakor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az unióban 55 millió ember – a teljes lakosság mintegy tíz százaléka – kisebbségi nyelvet beszél. „Ez a mi célcsoportunk, annak helyzetéről tájékoztatjuk az unió döntéshozóit” – mondta Ferran Suay, az ELEN elnöke. Davyth Hicks, a szervezet főtájkára Brüsszelben dolgozik a jogérvényesítésért, tartja a kapcsolatot a megfelelő szakértői bizottságokkal.

Sándor Krisztina szerint a szervezet mind tagjait, mind a védett nyelvek helyzetét tekintve sokszínű, hiszen egészen kis létszámú közösségek által beszélt nyel-

veket is oltalmaz. Ezek állapota egészen eltérő a romániai magyarok helyzetétől: nem áll mögöttük anyaország, illetve nagy létszámú közösség sem, aki beszél a nyelvet. Ide sorolhatók a gall nyelvcsalád egyes ágai is, amelyek képviselői nagy erővel küzdenek az őshonos nyelv újraélesztéséért. Dòmhnall MacNéill, az ELEN gall nemzetiségű alelnöke a skót gael nyelv megmentéséért harcol. Skócia csupán 1 százaléka beszél az óirből származó nyelvet. Mivel a skót gaelek kivándoroltak, így a nyelv fennmaradása nagy veszélyben van.

Az ELEN vezetősége az EMNT meghívására látogatott Kolozsvárra a soron következő választmányi ülés miatt. A megbeszélésen mintegy 10–15 tag vett részt, köztük az aromán, a baszk, a katalán, az ír, a skót, a breton, a galíciai és a gall nyelvek és nemzeti közösségek képviselői is jelen voltak. A tanácskozáson az adminisztratív kérdéseken túl a szervezet eddigi tevékenységéről szóló beszámolókat fogadták el, valamint meghatározták a jövőbeli cselekvési terveket.

A Sapientia is társulhat

Az európai nyelv jogi szervezet sokszínűségét bizonyítja, hogy immár egyetemeken is a tagjai közé tartoznak. A Kolozsvárra érkező ELEN-küldöttség találkozott a Sapientia Egyetem képviselőivel is. „A szervezet részéről megvan a szándék, hogy a jövőben partnerséget alakítson ki az egyetemmel, és akár a tagjai közé is fogad-

ja, amennyiben van erre nyitottság” – közölte Sándor.

A hasonló szakmai, etikai elven alapuló szervezetek összességét felölelő ELEN kutatói hálózatot szeretne létrehozni olyan egyetemek összekapcsolásával, amelyek kimondottan a nyelvi jogok védelmére tudnának szakmai együttműködést kialakítani. Korábban már csatlakozott a szervezethez a Valencia Egyetem, amelyen az ELEN elnöke, a katalán Ferran Suay is oktat.

Magyar nyelv tanfolyam románoknak

A különböző európai kezdeményezések is fontos részét képezik az ELEN munkájának. Ilyen „az

Európai nyelvek a digitális világban nevet viselő kezdeményezésünk, illetve a kisebbségi nyelvek oktatására és népszerűsítésére vonatkozó projektünk is” – mondta Suay. A nyelvek sokszínűségét a digitális szférában népszerűsítő program elsősorban azoknak a nyelvi közösségeknek válik előnyére, amelyek nem rendelkeznek anyaországgal, illetve amelyeknek nincs lehetőségük széles körben jelen lenni a digitális világban. Például a galíciai nyelv, amelyet jellemzően nem találunk meg az interneten. A romániai magyarok helyzete sokkal inkább a katalán, illetve a baszk nyelvvédő mozgalmakhoz hasonlít, azaz a kivétellel, hogy a két népnek nincs anyaországa. Az EMNT elnöke szerint a katalán tevékenységek formája – akár politikai céljaikban is – sokban hasonlít a hazai törekvésekhez.

A kisebbségi nyelvek oktatására és népszerűsítésére vonatkozó tervet a katalánok kezdeményezték. A program által a kisebbségi nyelvet kívánják eladni, meg akarják győzni a spányolokat, hogy a munkaerő-piaci elhelyezkedés szempontjából előny, ha katalánul is beszélnek. „Ezt átfordítva, szerintem nálunk is lenne rá kereslet, főként a Partiumban” – véli Sándor. Az EMNT tagjai azon dolgoznak, hogy Erdélyben, a Partiumban vagy akár a szörványvidéken is magyar nyelvkurzust indíthassanak olyan érdeklődő románok számára, akik ezt előnyükre fogják fel. Romániában van esély arra, hogy olyan cégek telepednek meg, amelyek előnynek veszik a magyar nyelvtudást, így ez jó motivációt biztosítana. Az EMNT el-

nöke elmondta: konkrét példa erre Nagybánya, ahol már létezik effajta felnőttképzés.

A törvények csak elméleti szinten működnek

A nemzetközi nyelv jogi szervezet mindent megtesz annak érdekében, hogy az unió figyelmét felhívja a kisebbségi nyelvek problémáira. A kisebbségi nyelvek támogatása érdekében az Európai Tanács 1992-ben fogadta el a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját. Dòmhnall MacNéill, a szervezet gall nemzetiségű alelnöke szerint maga az alkotmányllevél hasznos irányelv, azonban a hatékonysága megkérdőjelezhető, hiszen a veszélyeztetett nyelveket nem tudja megővni. Az ELEN elnöke hozzátette: a legnagyobb probléma, hogy a kormányok figyelembe sem veszik a chartával kapcsolatos javaslatokat, mivel nincs végrehajtó hatalom. Elsa Quintas, galíciai választmányi tag kiemelte, az unióknak ombudsmant javasolnak majd megoldásként.

„Míg a nyelvi charta az Európai Unió intézményei által létrehozott anyag, addig a Donostia Protokoll éppen ellenkezőleg, a nyelvvédő civil mozgalmak talaján létrehozott alapdokumentum, aminek az érvényesítéséért a következő időszakban a baszk nyelvvédő szervezetek és az ELEN is tenni fog” – mondta Sándor Krisztina. En-

Az ELEN elnöke szerint a legnagyobb probléma, hogy a kormányok figyelembe sem veszik a chartával kapcsolatos javaslatokat, mivel nincs végrehajtó hatalom.

nek értelmében az ELEN-tagok véleményezésével véglegesített Donostia Protokoll sikerességére nagyobb esély van. Az alapdokumentumot Paul Bilbao-Sarria, az ELEN baszk nemzetiségű alelnöke kezdeményezte, és a kisebbségi nyelvhasználati jogokat biztosítja. Európa-szerte több száz olyan civilszervezet, intézmény írta alá, amely elsősorban a nyelvi jogokat védi.

Az elméletben kidolgozott törvények hasznosak, azonban ha a gyakorlatban nem veszik figyelembe őket, akkor teljesen fölöslegesek. Ferran Suay közölte, bár támogatták a Minority SafePack kezdeményezést, a chartához hasonlóan látja, tehát csak elméleti síkon működik majd. A Minority SafePack célja, hogy a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségvédelem bizonyos területei az európai uniós jog részesei legyenek. Az ELEN vezetői a múlt pénteki sajtótájékoztató után, szombaton konferencia keretében számoltak be az európai kisebbségi nyelvek helyzetéről.

Dr. Toró Tibor, a Sapientia Egyetem oktatója a romániai magyarság hátrányos helyzetéről beszélt a nyelvhasználati jogok terén